

Lietuvos Respublikos Seimui

2017 m. spalio 16 d.
Nr. NSMOT 17/10/16

DĖL SKOLŲ IŠIEŠKOJIMO IŠ FIZINIŲ ASMENŲ

Gerbiamas Seimo nary/nare,

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas (toliau – Tinklas), vienijantis 42 organizacijas, dirbančias socialinės atskirties ir skurdo mažinimo srityje, bei kitos nevyriausybines organizacijas reiškia susirūpinimą dėl šiuo metu egzistuojančios skolų išieškojimo sistemos. **Dabartinė tvarka, kai iš minimalaus darbo užmokesčio galima atskaičiuoti iki 50 procentų atlygio, nesuteikia žmonėms realių galimybių gražinti skolas ir neskatina jų dirbti legaliai.** Tinklo nariai bei kitos NVO nurodo ir kitus skolų išieškojimo praktikos **trūkumus, kurie prisideda prie skurdo spąstų kūrimo** – t.y. situacijos, kai skolas turintiems asmenims nepaliekama jokių finansinių paskatų dirbti ar galimybių dirbant pasilikti pragyvenimui pakankamą pajamų sumą.

Esame įsitikinę, kad tik sisteminis skolų išieškojimo tvarkos vertinimas gali iš esmės pakeisti esamą situaciją.

Remdamiesi ilgamete nevyriausybinių organizacijų patirtimi ir gerąją kitų ES šalių praktika, siūlome šiuos pakeitimus:

1. Išskaitos iš minimalios mėnesinės algos ir kitų jam prilygintųjų pajamų

2016 m. Tinklas, bendradarbiaudamas su Vilniaus universitetu, atliko studiją „Skurstančių žmonių išiskolinimų ir jų priverstinio išieškojimo per antstolius problema Lietuvoje“¹. Iš 53 apklaustų nevyriausybinių organizacijų atstovų iš visos Lietuvos tik 5 proc. teigė, jog jų klientai neturi išiskolinimų. Apklaustų specialistų teigimu, dažniausiai pasitaikančios išiskolinimų priežastys yra: skolos už komunalinių paslaugų mokesčius ir kitas paslaugas; baudos už važiavimą be bilieto; skolos greitųjų kreditų įmonėms. Vienas iš tyrimo tikslų buvo išsiaiškinti,

¹ 2017. Skurstančių žmonių išiskolinimų ir jų priverstinio išieškojimo per antstolius problema Lietuvoje. Prieiga per internetą: <https://goo.gl/woCcin>

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

ar dabar galiojanti įsiskolinimų gražinimo tvarka sudaro realias sąlygas gražinti skolas. Į klausimą, kokiai daliai Jūsų klientų per pastaruosius metus pavyko sėkmingai išspręsti skolų problemą / arba problema yra sėkmingai sprendžiama, net 39,6 procentų respondentų atsakė, kad **tik iki 10 procentų klientų problema yra sėkmingai sprendžiama, t.y. skolos yra gražinamos**. Net 26,4 procentai apklaustųjų teigė, kad 80-100 procentų jų klientų įsiskolinimo problemos nėra išsprendžiamos. Tai reiškia, kad didelė dalis skurstančiųjų skolų kreditoriams negražina. Didžiosios dalies klientų (beveik 90 procentų) **pagrindinis pajamų šaltinis yra socialinė pinigine parama**. Respondentai taip pat buvo kviečiami atsakyti, kokios jų nuomone, yra pagrindinės priežastys, dėl kurių įsiskolinimus turintys klientai nedirba legaliai. Pagal procentinę dažnį, labiausiai skolas gražinti demotyvuoja **dideli atskaitymai iš darbo užmokesčio arba bendra skolų suma** (75 proc.), taip pat įsiskolinę žmonės mano, kad iš pašalpų arba nelegalių pajamų gyventi labiau apsimoka (64 proc.). Su įsiskolinimus turinčiais asmenimis dirbantys specialistai teigia, kad žmonėms neapsimoka legaliai dirbti. „Žmogus pradeda dirbti, (...) darbdaviui parašo, kad žmogus yra skolingas, darbdavys vietoj algos išmokėjimo darbuotojui privalo pervesti antstoliams. Ir šita vieta labai sudėtinga. (...) nėra prasmės jam dirbti, (...) paprasčiausiai jis pradeda dirbt nelegaliai.“

Todėl palaikome siūlymus mažinti išskaitas iš darbo užmokesčio ir pritariame Teisingumo ministerijos siūlymui LR CPK 736 straipsnio 1 dalyje nustatytus išskaitų dydžius **keisti į 20 procentų, jei asmuo turi dvi ar daugiau vykdomųjų bylų**, taip pat – jeigu vykdomi LR CPK 736 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti socialiai jautrūs išieškojimai; **visiems kitiems išieškojimams nustatyti 10 procentų išskaitų dydį**. Gaunantiems darbo užmokestį, viršijantį MMA, išskaitas sumažinti iki 50 procentų.

2. Minimalių vartojimo poreikių dydžio (toliau – MVPD, pagal SADM ministro 2017 gegužės 10 d. įsakymą nr. AI-236) taikymas.

Taip pat norime atkreipti dėmesį, jog LR CPK 739 straipsnis nurodo, iš kokių skolininko pajamų negalima daryti išskaitų. Manome, jog tai ar išskaitos atliekamos ar ne, turi priklausyti ne nuo to, iš kur pajamos gaunamos, o nuo jų sumos, todėl **siūlome CPK 739 straipsnį papildyti, įtraukiant MVPD:**

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

Iš leistinų išieškoti pajamų galima išieškoti tik iš tos sumos, kuri viršija MVPD.

Šis dydis šiuo metu sudaro 238 €. Remiantis Statistikos departamento vykdomonamų ūkio biudžetų tyrimo duomenimis, 15 proc. Lietuvos gyventojų pajamos sudaro mažiau nei 238 € vienam asmeniui. MVPD apskaičiavimo metodika yra įtvirtinta SADM ministro įsakymu, kuris aiškiai apibrėžia būtiniausių asmens poreikių krepšelį ir tam reikalingas lėšas bei numato pinigų sumą, reikalingą asmens minimaliems poreikiams patenkinti. Siekiant sumažinti skurdo lygį bei gylių, užtikrinti adekvačias pajamas ir orų pragyvenimo lygį visiems gyventojams, siūloma iš leistinų išieškoti pajamų leisti išieškoti tik iš tos sumos, kuri viršija MVPD. Toks ribojimas daugiausia paliestų pensijas gaunančius žmones, kurie yra viena iš pažeidžiamiausių visuomenės grupių Lietuvoje.

3. Išieškojimas iš reabilitacijoje esančių asmenų.

LR CPK 627 str. reglamentuota, kad: „Antstolis gali visiškai ar iš dalies sustabdyti vykdomąją bylą arba atidėti vykdymo veiksmus šiais atvejais: <...> 2) skolininkui sunkiai susirgus, jeigu liga nėra chroniška, – gavęs dokumentą iš gydymo įstaigos;“. Kaip žinia, priklausomybės ligos – tai chroniškos (lėtinės) ligos. Dažnais atvejais, priklausomybės ligomis sergantiems asmenims yra būtinas reabilitacinis gydymas, kuris yra ilgalaikis ir stacionarus. Todėl gydymo laikotarpiu asmuo negali dirbti ir tuo laikotarpiu praranda galimybę tęsti skolų grąžinimą antstoliams. Esant minėtai teisės normai, priklausomų asmenų teisė į vykdomosios bylos sustabdymą ar vykdymo veiksmų atidėjimą yra pažeista, asmenys dėl savo ligos pobūdžio yra diskriminuojami. **Rekomenduojame LR CPK 627 str. 2 punktą išdėstyti taip: „2) skolininkui sunkiai susirgus ar gydantis nuo priklausomybės ligų, gavęs dokumentą iš gydymo ar reabilitacijos įstaigos.“**

4. Išieškojimas iš būsto, kuriame skolininkas gyvena.

Termino prailginimas, išieškant iš būsto. Pagal šiuo metu galiojančią tvarką, skolų išieškojimas negali būti nukreiptas į skolininko turtą tuo atveju, jeigu asmuo pateikia antstoliui įrodymus, jog išieškomą pinigų sumą bus galima išieškoti per 6 mėnesius darant atskaitymus iš skolininko darbo užmokesčio ar kitų pajamų. Dažniausiai pasitaikanti bendra skolų suma yra nuo 1500 iki 3000 Eur. Daugeliui asmenų tokių skolų išmokėjimas per šešis mėnesius yra praktiškai neįmanomas. Todėl dalis skolininkų susiduria su būsto netekimo rizika, kuri žmogui

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

sukelia didelių socialinių, integracinių ir emocinių sunkumų. Dėl šios priežasties **siūloma pakeisti LR CPK 663 straipsnyje numatytą 6 mėnesių terminą į 24 mėnesius**. Termino prailginimas, išieškant iš būsto leistų skolininkui nepatirti papildomų socialinių problemų, o per tokį laikotarpį padidintų tikimybę stabilizuoti savo ekonominę padėtį ir gražinti skolą.

5. Išieškojimas iš pataisos įstaigoje esančių asmenų.

Ilgametė Tinklo narių patirtis rodo, jog Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio būtinio aprūpinimo tvarkos aprašo (toliau – aprašas), patvirtinto teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 1R-139, 5 punkte nustatyta, kad nemokūs suimtieji ir nuteistieji, jų rašytiniu prašymu, aprūpinami drabužiais, avalyne ir higienos reikmėmis ir t.t. praktikoje neveikia, nes nuteistieji, net jeigu ir teikia prašymus įstaigai, ji jų netenkina, nes nėra aiškus bendradarbiavimas su įstaigomis, kurios galėtų suteikti jų prašomus daiktus. Aprašo nurodyti punktai yra faktiškai neveikiantys ir neįgyvendinami.

Todėl siūlome iš nuteistųjų nedaryti išskaitų, atsižvelgiant į BVK 92 str. nurodytus dydžius: „Nuteistieji turi teisę už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus apsipirkti pataisos įstaigos parduotuvėje – įsigyti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų. Didžiausia pinigų suma, už kurią nuteistieji gali per mėnesį apsipirkti pataisos namų parduotuvėje yra: 1. Trijų bazinių socialinių išmokų dydžio – paprastajai grupei priskirtiems nuteistiesiems (114 Eur); 2. Keturių bazinių socialinių išmokų dydžio – lengvajai grupei priskirtiems nuteistiesiems ir dirbantiems nuteistiesiems (152 Eur.) 3. Dviejų bazinių socialinių išmokų dydžio drausmės grupei priskirtiems nuteistiesiems (76 Eur).“ Nuteistiesiems asmenims dirbantiems pataisos įstaigoje turėtų būti taikoma CPK 736 straipsnyje nustatyta tvarka.

6. Administracinės naštos mažinimas.

Ilgametė NVO patirtis su skurdą patiriančiais asmenimis rodo, kad skolų grąžinimą labai apsunkina tai, kad vieno skolininko skolas apskaito net keletas antstolių. Tarp NVO klientų yra žmonių, kurių skolų išieškojimu rūpinasi 20 antstolių. Pagal dabar galiojančią tvarką išskaitas antstoliui turi pervesti darbdavys, o jiems tai ženklus papildomas krūvis. Tyrimo metu viena socialinė darbuotoja taip apibūdino situaciją: „(...) darbdaviai sužinoję, kad žmogus turi tikrai daug antstolių, patys atsisako [įdarbinti - aut. pastaba]. Ypač mažos įmonės, kurios turi tik vieną

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

buhalterį, o žmogus turi pavyzdžiui dvidešimt antstolių, o dvidešimt antstolių tai reiškia kokių keturiasdešimt ir daugiau bylų ir ta viena vargšė buhalterė na ir turi visus atskaitymus daryti“.

Todėl siūlome papildyti **CPK 590 1str.:** *Jeigu skolininkas yra fizinis asmuo, vykdomąjį dokumentą antstolis vykdo pagal šio asmens gyvenamąją vietą, jo turto buvimo vietą arba jo darbo vietą.*

Prirašant:

Jei skolininko vykdomuosius dokumentus jau vykdo vienas antstolis, paskesnės bylos perduodamos tam pačiam antstoliui.

Toks CPK pakeitimas turėtų teigiamą poveikį keletu aspektų: (I) skolininkui būtų lengviau su vienu antstoliu suderinti mokėjimo grafikus, sąlygas. Taip pat sumažėtų ir papildomos administracinės lėšos, o suma, skiriama skolai padengti, padidėtų. (II) Šiuo metu darbdaviai (ypač nedidelės įmonės) vengia įdarbinti skolininkus, turinčius daug bylų, kurias vykdo skirtingi antstoliai. Darbdaviui įdarbinti skolininką, turintį skolų tik pas vieną antstolį, būtų paprasčiau dėl sumažėjusios biurokratijos. (III) Šis įstatymų pakeitimas taip pat atlieptų kreditorių interesus, nes administracinė ir papildoma mokesstinė našta skolininkui ženkliai sumažėtų, o tai sudarytų sąlygas efektyvesniam skolų grąžinimui.

Taip pat norime akcentuoti, kad skolininkams, kurie turi didelių įsiskolinimų, būtina **teikti atitinkamą pagalbą**. Reikia ieškoti būdų, kaip NVO ir savivaldybės / darbo birža galėtų kartu kurti inovatyvius metodus – finansinio ir teisinio raštingumo paslaugas žmonėms, patiriantiems skurdą ir turintiems įsiskolinimų. Pavyzdžiui, Olandijoje, žmogus turintis įsiskolinimų, nepriklausomai nuo jo pajamų ir socialinės padėties, gali gauti paslaugas iš specializuotų paslaugų tiekėjų: su žmogumi dirbama individualiai: padedama susitvarkyti asmeninius finansus, koreguojamas ydingas elgesys, balansuojamas asmeninis biudžetas, nustatomi skolų grąžinimo prioritetai. Tuo tarpu Lietuvoje su skolininkais sistemingai nėra dirbama, nors žmonės dėl įsiskolinimų gali netekti net socialinio būsto ir gali būti išmetami į gatvę. Tinklas yra pasirengęs tolimesniam bendradarbiavimui.

Direktorė

Aistė Adomavičienė

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

Raštą palaiko Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo nariai:

1. Anykščių moterų užimtumo ir informacijos centras
2. Anykščių vaikų ir jaunimo užimtumo centras
3. Atsakingo verslo ir mentorystės institutas
4. Baltijos labdaros fondas
5. Damų klubas „Par occasion“
6. Dienos Namai
7. Edukacinis-kultūrinis centras Metidė
8. Fondas „Šakių bendruomenės centras“
9. Informacijos ir paramos gausiai šeimai centras
10. Inovatorių slėnis
11. Ištiesk pagalbos ranką
12. Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės parapijos Caritas
13. Koordinacinis centras „Gilė“
14. Labdaros ir paramos fondas „G vaikų pasaulis“
15. Labdaros ir paramos fondas „Gyvenimo šviesa“
16. Labdaros ir paramos fondas „Gyvenimo vartai“
17. Labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“
18. Labdaros ir paramos fondas „Pagalbos namuose tarnyba“
19. Lietuvos Caritas
20. Lietuvos kurčiųjų draugija
21. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija
22. Lietuvos Samariečių bendrija
23. Maltos ordino pagalbos tarnyba
24. Marijampolės apskrities moters veiklos centras
25. Moterų veiklos inovacijų centras
26. Nevalstybinis vaikų darželis „Nendré“
27. Padovanokim šypsena
28. Panevėžio vaikų dienos užimtumo centras
29. Plungės vaikų globos agentūra „Cyrulis“
30. Paramos fondas „RIGRA“
31. Romų visuomenės centras
32. Socialiniai paramos projektai
33. SOPA
34. SOTAS
35. Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Vilniaus Viltis“
36. Šeimų Santaka
37. Tarptautinė žmogaus gerovės asociacija
38. Tauragės moters užimtumo ir informacijos centras
39. Trakų rajono Socialinių Inicatyvų Koalicija
40. Teistų asmenų reintegracijos pradžia
41. Vaikai – visuomenės dalis
42. Vilkaviškio rajono kaimo bendruomenių sąjunga

Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas

Kitos nevyriausybines organizacijos:

43. Koalicija „Galiu gyventi“
44. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras
45. Lietuvos neįgaliųjų forumas
46. NVO vaikams konfederacija, vienijanti 69 organizacijas, tame tarpe ir skėtines
47. LiJOT, vienijantis 66 didžiausias Lietuvoje jaunimo ir su jaunimu dirbančias organizacijas

Žmogaus teisių organizacijų koalicija, kuriai priklauso:

48. Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė
49. Lietuvos žmogaus teisių centras
50. Lygių galimybių plėtros centras
51. Nacionalinė LGBT teisių asociacija LGL
52. VšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“
53. VšĮ Romų visuomenės centras
54. Tolerantiško Jaunimo Asociacija
55. Žmogaus teisių stebėjimo institutas

56. Nacionalinė nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma, vienijanti 21 organizaciją
57. Atviros Lietuvos fondas
58. VšĮ Europos namai
59. Pal. J. Matulaičio šeimos pagalbos centras
60. Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos Viltis“
61. VšĮ „Betzatos bendruomenė“
62. Asociacija LITDEA
63. VšĮ DUKU
64. VšĮ Šv. Juozapo brolija